

Anti-Pestprotocol Daltonschool De Evenaar

Versie maart 2016, bijgewerkt september 2018

Inhoud

Proces

- Visie en waarden
- Preventieve activiteiten
- Signaleren en meten
- Analyseren
- Handelen
- Evalueren en meten

Anti-pestcoördinator / Vertrouwenspersonen

Bijlages

- Gedragscode voor leerkrachten Daltonschool De Evenaar
- Algemene gedragskenmerken van pester en slachtoffer
- Effectief omgaan met pestproblematiek in de klas
- Stappenplan Preventieve Sociale Vaardigheidstraining
- Onafhankelijke klachtencommissie

Proces

Daltonschool De Evenaar hanteert een cyclisch proces t.a.v. het thema pesten.

Het cyclisch proces betreft de volgende onderdelen:

*visie, waarden en voorwaarden

*preventieve activiteiten en pedagogisch handelen

*signaleren

*analyseren

*handelen

*evalueren

Er zijn meerdere meetmomenten in het jaar om het proces en de opbrengsten te bewaken.

Visie en Waarden

Definitie van pesten:

Pesten is een stelselmatige vorm van agressie waarbij één of meerdere personen een ander persoon fysiek, verbaal of psychologisch geweld aan doen. Bij pesten is de macht ongelijk verdeeld.

Pesten is een groepsgebeuren en heeft te maken met de manier waarop mensen met elkaar omgaan, met machtsverdeling, met de sfeer in een groep en met sociale weerbaarheid.

Door te zorgen voor een veilige sfeer in de groep waarbij kinderen respect hebben voor elkaar en door het aanleren van goede sociale vaardigheden zal pesten minder snel voorkomen.

Het kind moet zich sociaal veilig voelen. Voelt een kind zich niet veilig, dan belemmert dit de ontwikkeling gekoppeld aan het onderwijsleerproces.

Om de sociale veiligheid te optimaliseren in onze school hanteren wij dit Anti-Pestprotocol.

Bijlage 1: Gedragscode voor leerkrachten De Evenaar

Preventieve activiteiten

Voorkomen van pestgedrag is vooral een zaak van de groepsleerkracht.

- leerkracht start het schooljaar met het vormen van een positief groepsklimaat
- uitvoeren van activiteiten vanuit methode De Gouden Weken door het jaar heen
- uitvoeren van de schoolbrede gedragsregels
- uitvoeren van methode KLETS
- uitvoeren activiteiten methode PRIMA anti-pestaanpak
- inzet ABC Hulpboek
- mediatorenproject
- leerkracht heeft een positieve attitude met respectvol voorbeeldgedrag als middel
- het consequent handelen vanuit de Daltonpijlers zorgt ervoor dat met name samenwerken bevorderend werkt voor sociale veiligheid

Signaleren en meten

- observaties
- individuele kindgesprekken meerder malen per jaar en groeps gesprekken
- afname meetinstrument sociale veiligheid, leerkrachten en kinderen in de groepen 7 en 8, 1x per jaar
- afname sociogram begin, midden en eventueel extra aan het einde van het schooljaar
- afname peststrip voor de groepen 4 t/m 8
- groepsbespreking SEO met intern begeleider en anti-pestcoördinator/gedragspecialist minimaal tweemaal per jaar
- oudergesprek SEO
- invoeren KJK rapport voor de groepen 1 en 2

Bijlage 2: Algemene gedragskenmerken van pester en slachtoffer

Analyseren

-resultaten van alle signaleringsmomenten

Leerkrachten analyseren resultaten.

Belangrijke signalen worden door de leerkracht in leerlingvolgsysteem verwerkt.

Anti-pestcoördinator neemt mondeling contact op met leerkrachten om de resultaten van sociogram en peststrip en meetinstrument sociale veiligheid te bespreken.

Opvallende signalen worden doorgespeeld naar intern begeleider.

Intern begeleider of anti-pestcoördinator kan ingezet worden om aanvullend te analyseren (observatie, gesprekken, vragenlijsten).

Handelen

Bij het bestrijden van pesten gaan wij uit van de vijfsporen-aanpak. Deze bestaat uit:

- o de basisschool erkent het probleem en pakt het pesten zowel preventief als curatief aan
- o steun bieden aan het kind dat gepest wordt
- o steun bieden aan het kind dat zelf pest
- o de middengroep betrekken bij het oplossen van het pestprobleem
- o de ouders informeren en steunen

Bijlage 3: Effectief omgaan met pestproblematiek in de klas

de basisschool erkent het probleem en pakt het pesten daadwerkelijk aan

Pesten is een groepsprobleem, dat in elke groep kan voorkomen.

Een effectieve methode om pesten te stoppen of binnen de perken te houden is het afspreken van regels met de leerlingen. Deze regels bevorderen een veilig schoolklimaat. Op onze school hebben we een aantal algemene gedragsregels op papier gezet en in elke klas zichtbaar opgehangen. Daarnaast kunnen er in elke klas nog regels worden toegevoegd die niet in strijd zijn met de algemene regels, maar specifiek zijn voor de situatie in de groep. Deze regels worden in overleg met de leerlingen opgesteld.

Een positieve sfeer in de groep werkt ook tegen pestgedrag. Om de groepscohesie te bevorderen kan de leerkracht gebruik maken van het ABC hulpboek.

Tevens wordt minimaal één keer per jaar een sociogram afgenomen. De leerkracht gebruikt het sociogram om inzicht te krijgen in de onderlinge relaties en te handelen indien nodig. De uitkomsten van het sociogram worden besproken met de intern begeleider of de anti-pestcoördinator.

Pesten tussen leerlingen proberen we te voorkomen door duidelijke afspraken met de leerlingen te maken over de aanpak van ruzies.

Wanneer leerlingen ruzie met elkaar hebben, proberen ze er eerst zelf uit te komen, dus zonder de hulp van andere leerlingen.

Op het moment dat één van de twee ruziënde partijen er niet uitkomt, heeft deze het recht en de plicht om het probleem voor te leggen aan een leerkracht.

De leerkracht brengt de twee partijen bij elkaar voor een gesprek en probeert samen met hen de ruzie te beslechten.

Twee belangrijke stelregels:

- het inschakelen van een leerkracht wordt niet gezien als klikken
- buitenstaanders hebben de verantwoordelijkheid om een ruzie bij de leerkracht te melden, maar lossen deze niet mee op

Tijdens het buitenspelen lopen mediators buiten. Kinderen uit groep 7 & 8 houden mede toezicht op het schoolplein en ondersteunen bij het oplossen van conflicten. Deze vorm van mediation door leeftijdsgenoten levert een belangrijke bijdrage aan het verantwoordelijkheidsgevoel van de leerlingen voor de sfeer en omgangsvormen op school.

Bij lessen over pesten is het voorbeeld van de leerkracht van belang. Zijn/haar voorbeeld zal er toe bijdragen dat er een klimaat heerst waar duidelijkheid is over het omgaan met elkaar, waar ieders verschillend zijn geaccepteerd wordt, waar conflicten niet met geweld worden opgelost maar worden uitgesproken, waar agressief gedrag niet wordt geaccepteerd en waar duidelijk stelling wordt genomen tegen pesten.

Om pestgedrag tegen te gaan, kunnen er gesprekken zijn tussen de leerkracht en het kind en verschillende partijen, zoals leerlingen, de klas, de vertrouwenspersoon, de intern begeleider, een externe begeleider, de ouders en de anti-pestcoördinator.

Een leerling of ouder die melding maakt van pestgedrag dient altijd serieus genomen te worden.

Steun bieden aan het kind dat gepest wordt

Begeleiding van het slachtoffer wordt geboden in de vorm van adviezen geven aan het slachtoffer hoe te reageren op het gedrag van pesters. Samen met het slachtoffer wordt aan deze adviezen gewerkt. De volgende aandachtspunten zijn daarbij van belang:

- medeleven tonen en luisteren en vragen: hoe en door wie wordt er gepest
- nagaan hoe de leerling zelf reageert, wat doet hij/zij voor tijdens en na het pesten
- huilen of heel boos worden is juist vaak een reactie die een pester wil uitlokken. De leerling in laten zien dat je op een andere manier kunt reageren
- zoeken en oefenen van een andere reactie bijvoorbeeld je niet afzonderen
- het gepeste kind in laten zien waarom een kind pest
- nagaan welke oplossing het kind zelf wil
- sterke kanten van de leerling benadrukken
- positie in de groep verbeteren
- belonen als de leerling zich anders/beter opstelt
- praten met de ouders van de gepeste leerling
- het gepeste kind niet over beschermen, hiermee plaats je het gepeste kind juist in een uitzonderingspositie waardoor het pesten zelfs nog toe kan nemen

De leerkracht kan besluiten om een steungroepje rondom een leerling te vormen. Daarbij ondersteunt een groepje leerlingen uit de klas het slachtoffer op allerlei manieren. Zij worden daarbij begeleid door de leerkracht of anti-pestcoördinator.

Ook kunnen er gesprekken zijn tussen het kind en de anti-pestcoördinator of een vertrouwenspersoon.

Zo nodig krijgt het kind deskundige hulp, bijvoorbeeld een sociale vaardigheidstraining en/of weerbaarheidstraining.

Biilage 4: Stappenplan Preventieve Sociale Vaardigheidstraining (SOVA training)

Steun bieden aan het kind dat zelf pest

De pester heeft vaak niet door waar hij mee bezig is, daarom heeft de pester ook begeleiding nodig. Deze begeleiding kan bestaan uit:

- positie in de groep verbeteren
- het inlevend vermogen vergroten
- duidelijke afspraken maken, grenzen aangeven en consequenties vaststellen
- hulp van de ouders inroepen
- gesprekken tussen het kind en de leerkracht en/of anti-pestcoördinator, of een vertrouwenspersoon
- zo nodig zorgen dat het kind deskundige hulp krijgt, bijvoorbeeld een sociale vaardigheidstraining

De middengroep (de rest van de klas) betrekken bij de oplossingen van het pestprobleem

Met de kinderen wordt gepraat over pesten en over hun eigen rol daarbij. Er wordt overlegd over mogelijke oplossingen en over wat ze zelf kunnen bijdragen aan die oplossingen. De volgende aandachtspunten zijn van belang:

- o de kinderen middels gesprekken bewust maken van de invloed die ze (kunnen) hebben ten aanzien van het voortbestaan of het stoppen van het pestgedrag
- o de kinderen stimuleren om voor zichzelf op te komen
- o de kinderen stimuleren om voor een ander op te komen
- o groep zich laten uitspreken tegen pesten
- o de sterke kanten van de gepeste leerling benadrukken
- o samen spelen en samen werken met het gepeste kind stimuleren door bijvoorbeeld voor de pauze een buitenspeelplan te maken (wie speelt met wie, wat en waar)
- o kinderen aanspreken op hun verantwoordelijkheid voor het behoud van een goede sfeer in de groep
- o kinderen stimuleren om samen op te treden tegen pestgedrag
- o herhalen van de school- en groepsregels
- o benadrukken dat kinderen verschillend mogen zijn
- o indien nodig deel uitmaken van een steungroepje

De ouders steunen

De ouders krijgen informatie en advies over pesten en de manieren waarop pesten kan worden aangepakt. Daarnaast wordt in samenwerking met de ouders en de school het pestprobleem aangepakt. Stelregel is dat ouders die zich zorgen maken over hun gepeste kind altijd serieus genomen worden.

Evaluëren en meten

- observaties
- individuele kindgesprekken meerder malen per jaar en groeps gesprekken
- afname sociogram
- observatiesysteem KIJK Groepen 1 en 2
- groepsbespreking SEO met intern begeleider en anti-pestcoördinator /gedragsspecialist
- oudergesprek SEO
- evalueren op afgesproken datum met ouders
- evalueren op afgesproken datum met intern begeleider/anti-pestcoördinator/gedragsspecialist
- leerkracht is verantwoordelijk voor verslaglegging van pestgedrag in leerlingvolgsysteem
- aanhoudend pestgedrag dat om handelen vraagt, wordt schoolbreed gevolgd door anti-pestcoördinator
- afname meetinstrument sociale veiligheid, leerkrachten en kinderen in de groepen 7 en 8, 1x per jaar

Anti-pestcoördinator / Vertrouwenspersonen

Per 1 augustus 2015 dient elke school van SAAM een anti-pestcoördinator aan te stellen.

De anti-pestcoördinator van onze school is: Gladys Sperling (leerkracht, gedragsspecialist)

Binnen iedere school van SAAM zijn interne vertrouwenspersonen werkzaam. Bij klachten over ongewenste omgangsvormen op school zoals pesten, ongewenste intimiteiten, discriminatie, agressie en geweld, kunnen kinderen, ouders en medewerkers van de school een beroep doen op de ondersteuning van deze contactpersonen. Zij luisteren en geven advies en informatie over mogelijke vervolgstappen en kunnen helpen bij het maken van een stappenplan voor het stoppen van ongewenst gedrag. Daarnaast zijn de vertrouwenspersonen aandacht functionaris in het kader van de kindermishandeling meldcode veilig thuis.nl. Zij maken vier keer per jaar een ronde langs de leerkrachten om informatie in te winnen en hebben daarover contact met de intern begeleider.

Voor onze school zijn dit:

Daniëlle van de Wetering (leerkracht) en Mariëlle Peters (onderwijs assistent)

Binnen SAAM is ook een externe vertrouwenspersoon aangesteld. Dit is een onafhankelijke deskundige van buiten de stichting, niet in dienst van SAAM. De vertrouwenspersoon kan ingeschakeld worden door iedereen die een relatie heeft met SAAM of één van haar scholen: ouders, medewerkers, leerlingen, buurtbewoners of samenwerkingspartners. De externe vertrouwenspersoon kan naast het geven van informatie en advies ook optreden als begeleider bij het klachtraject.

Voor SAAM is dit:

GGD Hart voor Brabant

Tijdens kantooruren te bereiken op telefoonnummer: 088-3686759

Bij spoed buiten kantooruren te bereiken op telefoonnummer: 088-3686813

Bijlage 6: Onafhankelijke klachtencommissie

Bijlage 1 Gedragscode voor leerkrachten Daltonschool De Evenaar

Wat betreft het pedagogisch klimaat

- het personeel wordt aangesproken met meneer of juf plus voor- of achternaam
- de kinderen worden aangesproken met hun voornaam
- de hulpouders mogen bij hun voornaam genoemd worden mits het bekenden zijn van de kinderen, anders met meneer en mevrouw
- een grapje over een kind mag indien het doel is bevorderen van positief gedrag, dit grapje moet ook als positief door het kind ervaren worden
- grapjes of opmerkingen over lichamelijke gebreken of andere kenmerken en eigenschappen worden niet getolereerd
- ook grappen en opmerkingen die racistisch van aard zijn worden niet toegestaan

Troosten en belonen

- het initiatief van wel of niet op schoot nemen of kussen ligt bij de kinderen
- tijd nemen voor troosten of te belonen
- tijd nemen voor het uiten van gevoelens
- lichamenlijk contact mag zoals: arm om schouder, aai over bol, mits het kind dat goed vindt
- er bestaat een verschil in benadering van een kind uit groep 1 of groep 8. Van de leerkrachten wordt verwacht dat zij hiervoor een juiste inschatting kunnen maken

Toezicht kleed- en doucheruimtes

- de leerkracht houdt toezicht tijdens het omkleden voor en na de gymles
- de kleedlokalen worden in de groepen 1 t/m 5 gemengd gebruikt, afzonderen in het douchegedeelte mag de groepen 6 t/m 8 hebben twee kleedlokalen: voor de meiden en voor de jongens
- omkleden voor toneel e.d. gebeurt bij voorkeur in de klas, op de gang mag ook
- een leerkracht helpt een jong kind dat verschoond moet worden, oudere kinderen helpen zichzelf
- hulp bij aan- en uitkleden mag, als het kind erom vraagt

Contacten leerlingen- leerlingen

- de kinderen spreken elkaar aan met de voornaam of koosnaam, als deze positief ervaren wordt
- discriminerende en denigrerende opmerkingen tussen leerlingen zijn niet toegestaan
- de kinderen tonen respect voor elkaar
- aanrakingen tussen leerlingen zijn toegestaan met wederzijdse toestemming

Contacten tussen leerlingen en leerkrachten

- de kinderen mogen hooguit 15 minuten na schooltijd op school blijven, moeten kinderen langer werken dan worden ouders vooraf geïnformeerd
- vanaf de gangen is er een vrije inkijk in de lokalen, de lokalen worden ook nooit afgesloten
- in principe worden er nooit kinderen thuis uitgenodigd, mits onder begeleiding van ouder of collega
- omgang buiten de schooltijd gebeurt alleen met toestemming van de ouders

Buitenschoolse activiteiten

- tijdens schoolkampen e.d. wordt er bij het douchen toezicht gehouden door leerkrachten: vrouwelijke leerkracht bij de meisjes, mannelijke leerkracht bij de jongens
- lichamenlijk contact als teken van goedkeuring, aanmoediging en/of meeleven is toegestaan mits het kind dit goed vindt
- welterusten wensen d.m.v. kushand en/of nachtwens
- tijdens schoolzwemmen wordt toezicht gehouden als bij schoolkamp, als er geen tweede toezichthouder is wordt er een ouder ingeschakeld

Bijlage 2 Algemene gedragskenmerken van pester en slachtoffer

Signalen die erop kunnen wijzen dat een kind gepest wordt

Kinderen die een groter risico lopen om slachtoffer van pesten te worden, worden vaak gekenmerkt door een verminderde sociale redzaamheid. Het zijn kinderen die moeite hebben om zich te verdedigen; ze staan machteloos tegenover pesters en stellen zich soms volgbaar of onderworpen op. Ze zijn vaak angstig of onzeker, stil en teruggetrokken en twijfelen aan zichzelf.

Slachtoffers van pesten zijn vaak ook leerlingen die door een slechtere motoriek laag scoren bij sport en spel. Een meer in het oog springende groep slachtoffers is die van kinderen die 'provoceren'. Zij hebben bijvoorbeeld last van concentratieproblemen en kunnen zich gedragen op een wijze die spanning en irritatie oproept.

Er zijn twee soorten 'slachtoffers': passieve- en provocerende slachtoffers. *Passieve slachtoffers* keren zich in zichzelf, en na een tijdje tegen zichzelf. *Provocerende slachtoffers* worden openlijk agressief en keren zich tegen hun omgeving. Beide reacties werkt hun isolement nog meer in de hand.

Voorbeelden van signalen:

- gedragen zich opvallend onzeker en krampachtig
- stralen voortdurend onrust en angst uit
- hebben een lage dunk van zichzelf
- staan dikwijls alleen, hebben weinig of geen vrienden
- worden vaak als laatste gekozen of vallen vaak af
- schoolresultaten gaan nogal eens in een dalende lijn
- zijn vaker afwezig: hetzij in letterlijke zin, hetzij door in gedachten weg te vluchten
- vertonen volgbaar gedrag: ze voeren volgbaar de bevelen van klasgenoten uit
- vertonen nogal eens ineffectief sociaal gedrag: ze zoeken op een hinderlijke manier contact met klasgenoten
- vertonen meestal onderworpen gedrag: het gaat hier dan vaak om kinderen die thuis zondebok zijn geweest
- vertonen afkoopgedrag: ze proberen het pesten te voorkomen door zich als het ware vrij te kopen met bijvoorbeeld snoep
- vertonen klikgedrag, in de zin van: een wit voetje willen halen bij de leerkracht
- vertonen soms aandachttrekkend gedrag
- is bang om naar school te gaan of wijkt af van de normale (fiets)route
- vraagt of het door ouders naar school kan worden gebracht
- wil om onduidelijke redenen thuisblijven
- klaagt 's ochtends als het naar school moet dat het ziek is
- komt thuis van school met vieze of kapotte kleren of rugzak
- raakt steeds spullen kwijt
- raakt vaak zakgeld kwijt, vraagt om geld of steelt het (om aan de pester te geven)
- trekt zich terug, is stil en lijkt zijn zelfvertrouwen kwijt te zijn
- is eetlust kwijt of zegt dat het eten niet smaakt
- heeft nachtmerries of huilt zichzelf in slaap
- heeft onverklaarbare blauwe plekken of verwondingen
- is humeurig, snel boos of lastig
- is vaak alleen, brengt geen vriendjes meer mee naar huis
- weigert te vertellen wat er aan de hand is of geeft ongeloofwaardige verklaringen voor gedragsveranderingen

Signalen die erop kunnen wijzen dat een kind pest

Er zijn grofweg twee soorten pesters te onderscheiden. Er zijn kinderen die *reactief pesten*, hun pestgedrag is een reactie op een ongewenste situatie. Zij worden of werden bijvoorbeeld gepest en gaan dat op hun beurt zelf ook doen. Uit onmacht of uit gewoonte reageren zij eerder op een antisociale manier op een conflict dan dat zij het vriendelijk oplossen.

Daarnaast zijn er leerlingen die de behoefte hebben anderen te domineren, om op die manier te proberen status in de groep te verwerven. Deze strategische pesters kiezen vaak een kwetsbaar slachtoffer uit; een kind dat al een geïsoleerde positie heeft en ook door anderen niet aardig gevonden wordt. Deze pesters zorgen ervoor dat zij hun aanzien bij voor hen belangrijke leerlingen niet verliezen en dat het pestgedrag verborgen blijft voor volwassenen en voor diegenen die er geen vermaak in zien. *Strategische pesters* weten precies wanneer zij zich van hun goede kant moeten laten zien. Deze leerlingen zijn nadrukkelijk aanwezig in de groep, maar vaak niet geliefd.

Voorbeelden van signalen:

- fysieke: hun stoer en imponerend gedrag
- behoefte om anderen te domineren: ze willen steeds hun zin krijgen en kunnen moeilijk toegeven
- tegendraadse houding tegenover volwassenen
- impulsieve en agressieve reacties (vooral als ze tegenwerking ondervinden)
- gebrek aan inlevingsvermogen
- overwegend positieve kijk op zichzelf (erg zelfverzekerd)
- plagen andere kinderen op een brutale manier of gemene manier: uitlachen, pijn doen, bestelen, roddelen, uitsluiten, onder druk zetten, hun spullen stukmaken
- omringen zich bij voorkeur door enkele meelopers of gelijkgezinden en kiezen dan zwakkere kinderen uit om die vervolgens systematisch te pesten
- zijn graag populair en dwingen op een oneigenlijke manier ontzag af
- zijn zelf het slachtoffer van pesten of van pesten geweest
- er wordt veel macht uitgeoefend op de pester of de pester ervaart het zo, bijv. in de thuissituatie
- zoeken voor hun onlust en/of frustratie een uitlaatklep bij een kwetsbare persoon in hun omgeving
- meisjes zouden op een meer stiekeme manier pesten dan jongens; door te roddelen, anderen tegen de gepeste op te zetten met fabels of halve waarheden, een vriendin af te pakken of iemand voortdurend uit te sluiten of te negeren

Bijlage 3 Effectief omgaan met pestproblematiek in de klas

- Pesten is geweld.
- Er is sprake van een slachtoffer dat gedurende lange periode doelwit is.
- Pesten is een groepsprobleem, dat in elke groep kan voorkomen.
- Zondebokfenomeen: Het zondebokfenomeen is de overdracht van vijandigheid op een onschuldig en hulpeloos slachtoffer, wanneer en omdat de eigenlijke bron van frustratie afwezig is of om andere redenen niet kan worden aangevallen.
Dit gebeurt zowel bij mensen als dieren in groepsverband en is van alle tijden.
- Er is sprake van een machtsverschil tussen de pester en het slachtoffer.
- Meest frequent in de leeftijd van 10-14 jaar, vanaf 6 jaar kan sociale agressie voorkomen.
- Pesten gebeurt in groepsverband. De groep heeft de macht het pesten te stoppen.
- De zwijgende middengroep: staat pestgedrag toe door geen stelling te nemen.

Gevolgen

Het slachtoffer

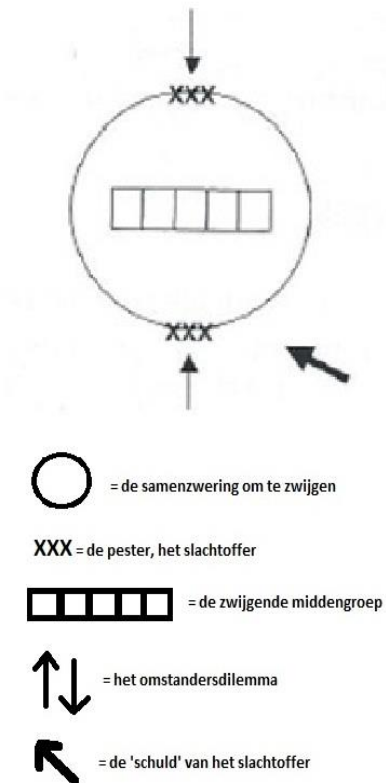
- Sociale, emotionele, cognitieve ontwikkeling wordt belemmerd.
Dit kan zich uiten in gevoelens van ongeluk, angst en wantrouwen, een afname van het zelfvertrouwen, depressie, lichamelijke klachten, slechte prestaties, etc.
Aanhoudend pesten kan leiden tot een blijvend beschadigd zelfbeeld.

De pester

- Misbruik van macht wordt manier om zich te handhaven in een groep.
- Heeft weinig of geen echte vrienden: het empathisch vermogen en sociale vaardigheden worden niet ontwikkeld.
- Etiket 'pester' beïnvloedt zelfbeeld en houdt negatief gedrag in stand.
- Komt in een negatieve spiraal terecht.

Mechanismen bij geweld

- De zwijgende middengroep: bestaat uit 5 subgroepen
 - mee doen uit angst
 - mee doen uit berekening
 - niet mee doen, maar ook niet duidelijk stelling nemen
 - het niet zien
 - het soms voor het slachtoffer opnemen
- De samenzwering om te zwijgen: stilzwijgende afspraak om niet te klikken, deze sociale groepsnorm overtreden leidt tot 'straf' vanuit de groep.
- Het omstandersdilemma: buitenstaanders weten niet wat te doen en nemen daardoor onvoldoende stelling in. Ze staan buiten de samenzwering en kunnen hierdoor weinig invloed uitoefenen.
- De 'schuld' van het slachtoffer: de neiging om het slachtoffer (een gedeelte) van de schuld te geven van het geweld.

Wat werkt?

- Preventieve aanpak gericht op positief schoolklimaat.
Wat doen wij al? Leefregels door de hele school, methode Klets, SEO gesprekken
- Signaleren, analyseren, plan opzetten en uitvoeren, evalueren.
Wat doen wij al? Afname sociogram, afname peststrip, SOVA training, hulpgroepjes.
- KiVa: zeer succesvol Fins anti-pestprogramma, met zowel preventieve als curatieve inzet. Wordt momenteel uitgetoetst en onderzocht op scholen in Nederland. Wij nemen hier niet aan deel.
- No Blame-aanpak: deze Engelse aanpak is een niet bestraffende en probleemoplossende strategie, die reeds in heel wat scholen over de hele wereld met succes wordt toegepast. We gebruiken aspecten van deze methode.
- 5 sporen beleid: theorie waarop zowel KiVa als de No Blame-aanpak stoelt.
De grondlegger van deze theorie is de Nederlandse pestdeskundige Bob van der Meer.

5 sporen beleid

- **Mobiliseren van de zwijgende middengroep:**
samen opstellen en regelmatig bespreken van groepsregels, waarbij ieder lid de plicht heeft overtreding van groepsregels te melden en in te grijpen. Open en positieve communicatie is van belang.
- **Hulp aan de pester:**
sociale vaardigheden, empathisch vermogen en waardering vanuit de groep stimuleren.
- **Achtergrondinformatie voor de leerkracht:**
leerkrachtgedrag is van grote invloed op slagingskans, deze dient daarom goed geïnformeerd te zijn over achtergronden en theorie rondom pesten en groepsgedrag.
- **Achtergrondinformatie voor de ouders:**
om de ouders in te kunnen zetten als partner in de strijd tegen pesten dienen zij op de hoogte te zijn van de aanpak van de school en in de klas van hun kind.
- **Hulp aan het gepeste kind:**
sociale vaardigheden stimuleren, positie in de groep bevorderen. Gevoelens serieus nemen en aangeven dat zij niet de verantwoordelijkheid dragen om het pesten te stoppen.

Hulpgroepje

Als er sprake is van pestgedrag en klassikale aanpak onvoldoende resultaat oplevert, kun je om de zwijgende middengroep te mobiliseren een hulpgroepje samenstellen rondom een kind dat gepest wordt.

- Zoektocht naar een oplossing staat centraal, niet het probleem.
- Positieve groepsdruk op wenselijk sociaal gedrag zal de norm in groep veranderen.
- Groep draagt verantwoordelijkheid voor het proces, begeleider is coach.
- Vergroten van empathisch vermogen, nadruk ligt op gevoelens van het slachtoffer.
- Kinderen zijn samen actief betrokken en steunen elkaar, iedereen heeft aandeel.
- Groepscohesie wordt bevorderd.
- Deelnemers zijn trots en voelen zich belangrijk.

Een voorbeeld van de werkwijze

1. Gesprek met het slachtoffer en toestemming vragen.
Informeren ouders van het slachtoffer.
2. Hulpgroepje samenstellen.
Kies verschillende types kinderen (eventueel samen met het slachtoffer) pesters/ meelopers en neutrale/bevriende kinderen, populaire/sociale kinderen.
3. Uitleg in de klas en uitnodigen deelnemers.
“..... voelt zich ongelukkig, ik wil jullie vragen om mee te helpen, zodat we samen dit probleem op kunnen lossen.”
Iedereen in de klas kan bijdragen aan de oplossing van het probleem. Van de deelnemers van het hulpgroepje wordt een extra actieve inzet verwacht.

4. Eerste bijeenkomst hulpgroepje.
 - Leg het probleem uit
 - Deel de verantwoordelijkheid
 - Vraag naar ideeën en voorstellen voor hulp van elk groepslid
5. Laat het aan de groep over.
6. Gesprek met het slachtoffer.
7. Volgende bijeenkomst hulpgroepje.
 - Wat heb je gedaan, wat was het resultaat?
 - Laat ieder kind een nieuw plan bedenken.
 - Plan een volgende bijeenkomst.

In de zorgmap in de klas is een formulier vanuit de No Blame-aanpak te vinden dat kan ondersteunen bij het hulpgroepje. Er zijn echter enkele zaken die ik liever anders doe dan aangegeven op het formulier. Dit zijn persoonlijke keuzes. Ik laat het slachtoffer geen tekening of verhaal maken. Ik benoem in de klas het probleem, liefst samen met het slachtoffer. Hierdoor blijft de communicatie open. De hele klas wordt geactiveerd om iets bij te dragen en het draagvlak wordt vergroot. Direct hierna volgt het eerste gesprek met het hulpgroepje. Het volgende gesprek heb ik niet met ieder kind afzonderlijk, zoals omschreven. Maar ik kies ervoor om met alle deelnemers van het hulpgroepje samen te komen. Kinderen leren van elkaars ideeën en vinden steun bij elkaar. Hierdoor wordt, naar mijn mening, het proces versterkt. En tenslotte, zet ik bijeenkomsten door tot ik een duidelijke verandering in de klas bespeur. Eén enkele bijeenkomst lijkt mij onvoldoende om structureel iets te veranderen.

Aandachtspunten

- Wie wordt de begeleider? Niet iedereen heeft het gevoel dat hij/zij een hulpgroepje kan begeleiden. Hulp en advies kan ingewonnen worden bij collega's, intern begeleiders en Gladys.
- Open communicatie; klikken wordt melden.
Samenzwering om te zwijgen dient doorbroken te worden.
- Duidelijk stelling nemen tegen pestgedrag.
- Straffen werkt niet!
- Vanaf groep 3.
Dan is het vermogen tot inleven in de ander, verantwoordelijkheidsbesef en zelfreflectie aanwezig, maar nog steeds volop in ontwikkeling. Een goede voorbereiding bij jongere kinderen is het praten en spelen over gevoelens, problemen oplossen in de groep en sociaal voorbeeldgedrag.
- Leg nadruk op gevoelens, niet op feiten.
- De groep is samengesteld om te helpen het probleem op te lossen.
Richt de kinderen daar telkens op.

Valkuilen

- Inzet is niet breed genoeg; zet in op alle vijf de sporen.
- We willen de feiten kennen en richten ons op waarheidsvinding en het waarom.
- We willen het slachtoffer veranderen.
- Etiketten plakken; dit werkt averechts.
- Verborgene situaties; antisociale gedrag speelt zich af buiten ons gezichtsveld.
- Niet erkennen of bagatelliseren van het probleem.
- Afname van actieve aandacht voor het probleem.

Bronnen

Theorieën van Bob van der Meer

Dossier basisonderwijs 'Pesten stoppen stap voor stap'

De No Blame-aanpak

Bijlage 4 Stappenplan Preventieve Sociale Vaardigheidstraining (SOVA training)

1. Leerkracht en ouders signaleren zorg m.b.t. sociale vaardigheid/weerbaarheid. Leerkracht verzorgt registratie in leerlingvolgsysteem.
2. Leerkracht onderhoudt contact met ouders en handelt in de klas en de ouders handelen thuis.
3. Gladys (gedragsspecialist en anti-pestcoördinator) informeert ouders en leerkrachten via nieuwsbrieven over de komende SOVA training. De leerkracht bespreekt met ouders mogelijke deelname van een leerling.
4. Gladys inventariseert behoefte per bouw en bepaalt samen met MT uit welke groepen leerlingen zullen deelnemen. Er wordt een co-trainer en beschikbare ruimte gezocht.
5. Selectievragenlijst wordt ingevuld door leerkracht en ouders voor kinderen die mogelijk in aanmerking komen voor de training. De lijsten komen bij Gladys, samen met IB wordt een groep samengesteld uit de aangemelde leerlingen (8-10 II.).
6. De leerkracht informeert ouders en geeft aan of de kinderen wel of niet geselecteerd zijn.
7. Ouderinformatiebijeenkomst voor deelnemers, wordt verzorgd door Gladys.
8. De training start: Er zijn, onder schooltijd, acht bijeenkomsten van een uur per week. En één afsluitende bijeenkomst na enkele weken, om terug te kijken, te vieren en te evalueren op de gestelde doelen. Ouders en leerkrachten worden door Gladys op de hoogte gehouden via de mail. Kinderen krijgen wekelijks thuisopdrachten. Leerkrachten verzamelen deze opdrachten en blijven op de hoogte van het proces.
9. Gladys maakt aan het eind een verslag van elk kind. Dit wordt door de leerkracht opgenomen in leerlingvolgsysteem. Ouders worden op de hoogte gebracht door een verslag, meegegeven met het kind. De training wordt hiermee afgesloten. Eventuele vervolgstappen worden door ouders genomen.
10. Op verzoek van betrokkenen kan een eindgesprek plaatsvinden tussen Gladys en betrokkenen.
11. Leerkracht handelt verder in de klas naar aanleiding van de resultaten van de training.
12. Blijft er sprake van zorg, dan pakt leerkracht het op met IB.

Bijlage 5 Onafhankelijke klachtencommissie

Waar mensen samenwerken, gaan soms dingen mis. SAAM hecht waarde aan een zorgvuldige klachtenafhandeling. We vertrouwen erop dat we klachten in de meeste gevallen in onderling overleg binnen de school kunnen oplossen.

Wij nodigen u dan ook uit om bij ontevredenheid de leerkracht, intern begeleider en/of de schooldirecteur en bouwcoördinator aan te spreken.

Als ná het contact met de schoolleiding de klacht naar uw mening onverhoopt niet naar tevredenheid is opgelost, kunt u het voorval voorleggen aan het College van Bestuur van SAAM, Edith van Montfort. (edithvanmontfort@saamscholen.nl / 06-51720473). Voorwaarde hiervoor is dat de schooldirecteur op de hoogte is.

Klachten die u desondanks onvoldoende vindt opgelost, kunt u voor een objectief onderzoek voorleggen aan de klachtencommissie. SAAM is daarvoor aangesloten bij het bureau van de Geschillen-, Bezwaren- en Klachtencommissies. Dit is een onafhankelijke landelijke klachtencommissie, van de bond KBO. Dit bureau neemt kennis van de klachten over gedragingen of beslissingen die spelen bij de desbetreffende school. De commissie onderzoekt de ingediende klacht en brengt advies uit over de gegrondheid ervan. De commissie kan in haar advies een aanbeveling doen over te nemen maatregelen. Een klacht moet voor een adequate behandeling ervan, binnen een jaar ingediend zijn worden bij de commissie.

Het adres van deze commissie is:

Bureau van de Geschillen-, bezwaren- en klachtencommissies
voor het Katholiek Onderwijs
Postbus 82324
2508 EH DEN HAAG
info@geschillencies-klachtencies.nl
Telefoon: 070-3925508 (op werkdagen van 09.00 tot 12.00 uur)

Op de site www.geschillencies-klachtencies.nl staat de klachtenprocedure van deze commissie. De volledige klachtenregeling, waarin de procedure klachtbehandeling beschreven staat, ligt tevens ter inzage bij de schoolleiding.

Samenvattend kunt u bij het bespreekbaar maken en oplossen van een klacht de volgende stappen, in genoemde volgorde, nemen, waarbij het inschakelen van de schooldirecteur in alle gevallen uitgangspunt is, gezien diens actieve rol en betrokkenheid in het proces:

- Stap 1: bespreekbaar maken met de direct betrokken leerkracht van de school
- Stap 2: inschakelen schooldirecteur en / of bouwcoördinator
- Stap 3: invoeren ondersteuning van de vertrouwenspersonen in de school
- Stap 4: inschakelen van Het College van Bestuur van SAAM
- Stap 5: raadplegen van de externe vertrouwenspersoon (buiten de school, stichting breed)
- Stap 6: melden van de klacht bij de Landelijke klachtencommissie